

13. april 2020.

COVID 19 i osobe sa invaliditetom u ustanovama socijalne zaštite

Pitanja na koja nemamo odgovore

Prema informacijama Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, u Srbiji je 14.512 osoba na smeštaju u ustanovama socijalne zaštite čiji je osnivač Republika Srbija ili AP Vojvodina (57 ustanova za odrasle i starije, uključujući i domove za smeštaj osoba sa invaliditetom, kao i 17 domova za decu i mlade). Pored toga, postoji još 229 privatnih pružalaca usluga čije usluge koristi 8.617 osoba.¹

Prema informacijama sa konferencije kriznog štaba od 12. aprila 2020. godine, prisustvo virusa COVID-19 potvrđeno je kod 44 korisnika i 19 zaposlenih. U saopštenju ministarstva od 11. aprila 2020. navedeno je da je 215 korisnika u izolaciji, a za 147 se čekaju rezultati testiranja.

Brojna su pitanja na koja nemamo odgovore, zbog čega apelujemo na novinare i novinarkе da postavе neka od ovih pitanja, kao i da istraže situaciju u kojoj se nalaze osobe sa invaliditetom u ustanovama socijalne zaštite, posebno žene sa invaliditetom koje su u lošijem položaju i koje su izložene višestrukoj diskriminaciji i specifičnim manifestacijama nasilja.

- Izveštaji različitih organizacija i nezavisnih institucija pokazuju da higijenski uslovi u mnogim ustanovama nisu na zadovoljavajućem nivou, da je kupanje korisnika/ca organizovano jednom nedeljno i to grupno, kao i pranje i uzimanje garderobe. Iako je nadležno ministarstvo uputilo instrukcije ustanovama socijalne zaštite o pojačanim merama održavanja higijene, **na koji način je obezbeđena adekvatna dezinfekcija prostorija i predmeta i osnovna higijena korisnika i korisnica tokom epidemije COVID-19?**
- U mnogim ustanovama živi veliki broj ljudi na malom prostoru (šest i više korisnika/ca u jednoj sobi). Mnoge ustanove imaju preko 300 korisnika/ca na smeštaju, a neke i oko 900 (na primer, ustanova „Male pčelice“ u Kragujevcu). Na

¹ Saopštenje za javnost, Ustanove socijalne zaštite za smeštaj korisnika i organizacije socijalne zaštite za smeštaj korisnika, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, 11.04.2020.

<https://www.minrzs.gov.rs/sr/aktuelnosti/vesti/ustanove-socijalne-zastite-za-smestaj-korisnika-i-organizacije-socijalne-zastite-za-smestaj-korisnika>

konferenciji kriznog štaba od 12. aprila 2020. rečeno je da je ustanova za smeštaj odraslih osoba sa invaliditetom u selu Trbunje, kod Blaca, po saznanju da su zaposleni i korisnici zaraženi virusom prepoznala da nema dovoljno ležajeva i obratila se kriznom štabu. **Kako su organizovane preventivne mere, ako se za nedovoljan broj ležajeva reaguje tek kada u ustanovi ima korisnika/ca i zaposlenih pozitivnih na COVID-19? Na koji način je obezbeđena zaštita korisnika/ca i zaposlenih ukoliko se u jednoj ustanovi pojave osobe zaražene COVID-19? Da li su testirani svi korisnici i zaposleni ove ustanove, kao što je naveo predsednik opštine Blace, 10. aprila 2020. godine? Takođe, na konferenciji kriznog štaba 12. aprila 2020. godine, navedeno je da je preko 300 korisnika/ca i oko 150 zaposlenih u ustanovama socijalne zaštite u izolaciji. Od ranije je poznato da je broj zaposlenih u ustanovama nedovoljan u odnosu na potrebe i da su često žene sa invaliditetom – korisnice usluge – angažovane da vode brigu od drugim korisnicima. **Šta se dešava sa korisnicima i korisnicama usluga domskog smeštaja kada je veći broj zaposlenih u izolaciji? Kako je u uslovima prevelikog broja korisnika/ca organizovana izolacija?****

- **U koje bolnice ili bolnička odeljenja se smeštaju osobe sa invaliditetom iz ustanova socijalne zaštite koje su pozitivne na COVID-19?**
- Žene sa invaliditetom na smeštaju u ustanovama socijalne zaštite su izložene svim oblicima nasilja, a mehanizmi prijavljivanja nasilja i zaštite od nasilja su neadekvatni i/ili nefunkcionalni.² U situaciji izolacije i zabrane kretanja ove žene su u još većem riziku od nasilja i bez mogućnosti zaštite. Nekoliko žena potvrdilo je da su zatvorene u sobama i da im nije dozvoljen ni izlazak u dvorište ustanove, a slične izjave dolazile su i od direktora ustanova za starije. Mnoge ustanove su još 11. marta 2020. godine objavile da su zabranjene posete i ulazak osobama koje nisu zaposlene, a Pokrajinski sekretarijat za socijalnu politiku, demografiju i ravnopravnost polova naložio je ustanovama na teritoriji AP Vojvodine da zabrane posete. U situacijama ove rigoroznog karantina i kontrole korisnika, situacije nasilja su mnogo češće, a ne postoji mehanizam zaštite. **Na koji način je ministarstvo obezbedilo zaštitu i podršku ženama sa invaliditetom na domskom smeštaju od različitih oblika nasilja?**

² Više informacija u publikacijama: „Ovde i zidovi imaju uši: svedočenja žena sa mentalnim invaliditetom o rodnom zasnovanom nasilju u rezidencijalnim ustanovama“, Biljana Janjić, Dragana Ćirić Milovanović, MDRI-S, <http://www.mdri-s.org/wp-content/uploads/2017/09/Ovde-i-zidovi-imaju-usi-za-sajt.pdf> i „Nasilje nad ženama sa invaliditetom u rezidencijalnim ustanovama“, Kosana Beker i Tijana Milošević, MDRI-S <http://www.mdri-s.org/wp-content/uploads/2018/01/Istrazivanje-knijzni-blok.pdf>

- Izveštaji nezavisnih institucija, međunarodnih organizacija i organizacija civilnog društva koje se bave zaštitom prava žena sa invaliditetom pokazuju da su seksualna i reproduktivna prava žena sa invaliditetom ugrožena, posebno ženama sa mentalnim invaliditetom koja su na smeštaju u ustanovama socijalne zaštite i ženama koje su pod starateljstvom. **Da li je ženama sa invaliditetom na domskom smeštaju obezbeđen elementarni pristup uslugama u oblasti seksualnog i reproduktivnog zdravlja? Da li su ženama obezbeđeni higijenski proizvodi tokom menstruacije?**
- Na kraju, najveći broj zaposlenih u ustanovama socijalne zaštite su žene. **Da li je negovateljicama i drugim zaposlenim ženama u sistemu socijalne zaštite obezbeđena sva potrebna zaštitna oprema i da li je obezbeđeno fleksibilno radno vreme ukoliko brinu i o drugim članovima porodice?**³

Ovom prilikom apelujemo na novinare i novinarke da izbegavaju paternalistički pristup u izveštavanju o našim starijim sugrađankama i sugrađanima i nazivaju ih „bakama“ i „dekama“.

³ U skladu sa preporukama UN Women od 19. marta 2020. godine. Tekst i preporuke na srpskom jeziku dostupne na http://femplatz.org/library/2020-03-19_UN_Women_saopstenje.pdf, originalni tekst na engleskom jeziku dostupan je na <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/3/news-womens-needs-and-leadership-in-covid-19-response>